

האגודה לזכויות האזרח בישראל

21.2.2001

אלפי תינוקות במזרח ירושלים אינם מקבלים טיפול רפואי בתחנות טיפות חלב

האגודה לזכויות האזרח עתרה היום (21 בפברואר 2001) לבג"ץ נגד עיריית ירושלים, בדרישה להקים ולהפעיל עשר תחנות לבריאות המשפחה ("טיפות חלב"), בשכונות בירושלים המזרחית הערבית.

את העתירה הגישו שבע נשים – כולן תושבות מזרח ירושלים, כולן אימהות לילדים ושתיים מהן עומדות ללדת שוב. עוד עותרים בעתירה מאיר מרגלית, חבר מועצת עיריית ירושלים, האגודה לזכויות האזרח בישראל, ועמותת רופאים לזכויות אדם. העתירה הוגשה באמצעות עו"ד הדס תגרי מהאגודה לזכויות האזרח.

העתירה עוסקת במצוקה המתמשכת ובהזנחה ארוכת השנים של שירותי הרפואה המונעים לתינוקות ולנשים הרות, הניתנים באמצעות תחנות טיפות חלב, בשכונות הערביות בירושלים. בניגוד לנהלי משרד הבריאות ובניגוד בולט לנעשה בשכונות היהודיות, אין תחנות לבריאות המשפחה ברוב השכונות הערביות, בהן שכונות גדולות, עתירות אוכלוסייה ופעוטות. כך אין תחנות לבריאות המשפחה בשכונות שועפט, עיסאווייה, ראס אל עמוד, סילוואן, ג'בל מוכבר, כפר עקב, ובית צפאפא. בשכונות הערביות בירושלים יש רק 5 תחנות טיפות חלב, לעומת 32 תחנות בשכונות היהודיות, וכתוצאה מכך רק כ-2,600 תינוקות ערבים מטופלים בתחנות לבריאות המשפחה, מתוך כ-8000 תינוקות ערבים המטופלים בירושלים מדי שנה.

כתוצאה מהמצב הקיים, נאלצות אימהות להיטלטל מרחק רב לתחנות טיפות חלב בשכונות מרוחקות ממקום מגוריהם. כמו כן, כתוצאה מהמחסור החמור בתחנות טיפות חלב, מגיעים רוב התינוקות הערבים בירושלים למרכזים של אירגונים הומניטריים שונים, כגון אונר"א, הסהר האדום, הכנסייה היוונית קתולית, ספורד סנטר וכו'. עו"ד תגרי מדגישה בעתירה, כי גם מרכזים אלה נמצאים הרחק ממרבית השכונות הערביות, ומרוכזים בעיקר באזור העיר העתיקה. מרכזים אלה אינם ממומנים או מפוקחים על ידי משרד הבריאות, והשירות בהם מתמצה בעיקר במתן חיסונים. מרכזים אלה אינם עורכים בדיקות התפתחות הילד, כגון בדיקות התפתחות פסיכומוטורית-חברתית, בדיקות ראייה ושמיעה, המאפשרים איתור בעיות מוקדם וטיפול אפקטיבי. כמו כן, לא נערך בהם מעקב וטיפול בנשים הרות.

עוד עולה מהנתונים המובאים בעתירה, כי אין שכונה יהודית בירושלים, המונה יותר מכמה אלפי תושבים, שאין בה תחנה של טיפות חלב, וכי אין כמעט תחנה לבריאות המשפחה המשרתת יותר מ-10,000 תושבים. נהפוך הוא, ישנן תחנות רבות בשכונות יהודיות, המשרתות אוכלוסייה של מספר אלפים ומטפלות רק ב-200 עד 300 תינוקות. פריסה זו עולה בקנה אחד עם נהלי משרד הבריאות, המדגישים חשיבות הנגישות המירבית לתחנות טיפות חלב, שצריכה להיות סמוכה למקום המגורים, ולפעול באופן יזום בקרב תושבי שכונה מוגדרת, על מנת למלא כהלכה תפקידה החיוני כמרכז קהילתי המקדם בריאות הציבור, ובפרט תינוקות, ילדים ואימותיהם.

עו"ד תגרי מציינת בעתירה, כי מצוקה קשה במיוחד קיימת בשכונותיה הצפוניות של ירושלים המזרחית: כפר עקב, סמיראמיס, וקלנדיה, המונות כ-10,000 תושבים, ואשר אין בהן אף תחנה לבריאות המשפחה. שכונות אלה מנותקות מירושלים באמצעות המחסומים שעל הכביש הראשי המוביל מהן. המעבר במחסומים כרוך בעיכובים רבים וכן באי-ודאות, במיוחד בתקופה האחרונה. בשל מצוקה חמורה זו מבקשת עו"ד תגרי מבג"ץ לקיים דיון דחוף בעתירה.

בשכונת שועפט, לדוגמה, המונה כ-26,000 תושבים ולמעלה מ-1000 תינוקות עד גיל שנה, אין אף תחנה לבריאות המשפחה. בשל כך, נאלצות תושבות השכונה ללכת לתחנות בשיח' ג'ראח או בבית חנינא, המרוחקות ממקום מגוריהם, וכן הן עמוסות מאד, מאחר שהן משרתות תושבים מכל מזרח ירושלים. לשם השוואה, בשכונות נווה יעקב וגילה, בהן מספר תושבים דומה לאלה שבשכונת שועפט, ומחצית מספר התינוקות, יש שתי תחנות טיפות חלב בכל אחת מהשכונות.

גם בשכונת עיסאווייה, המונה כ-9,000 תושבים, אין אף תחנת טיפת חלב, והאימהות נאלצות להיטלטל לתחנה המרוחקת והעמוסה בשיח ג'ראח. התושבים פנו לעירייה בבקשה להקים בשכונה תחנה, ואף הציעו מקום שנתרם על ידי תושב השכונה לצורך הפעלת התחנה. רופא ילדים העובד בשכונה, ד"ר ניאזי ג'אפל, היה מוכן לעבוד בתחנה בהתנדבות. העירייה התבקשה לאייש את התחנה באחות ולממן הוצאות אחזקה שוטפות בלבד, ובשלב מסוים התחייבה לכך, אולם אף התחייבות מינימלית זו לא קוימה, ובעתירה מתבקשת פתיחת תחנת טיפת חלב בשכונה.

אף בשכונת ראס-אל-עמוד, המונה כ-11,000 תושבים ולמעלה מ-600 תינוקות, אין אף טיפת חלב, על אף שעל פי נוהלי משרד הבריאות, יש לפתוח תחנה לכל 5,000-10,000 תושבים.

גב' פאטמה חלואני תמימי, אחת העותרות, היא תושבת ראס-אל-עמוד, אם לארבעה ילדים, שהקטן בהם בן 3.5, והרה. מאחר שבראס-אל עמוד אין אף תחנת טיפת חלב, נאלצת גב' תמימי ללכת עם ילדיה הפעוטים לתחנה של ארגון סופורד סנטר ברובע המוסלמי בעיר העתיקה. לשם כך עליה לעלות בעלייה תלולה מרחק של כ-500 מ', ולאחר מכן לקחת אוטובוס לשער הפרחים, וללכת מרחק נוסף בסמטאות העיר העתיקה. דרך זו אורכת כשעה ואינה קלה לאשה המטופלת בילדים. במרכז של סופורד סנטר לא נערכות בדיקות התפתחות הילד, ואין מעקב אחר נשים הרות. עו"ד תגרי מציינת, כי התחנה הקרובה ביותר של העירייה, בשכונת א-טור, נמצאת במרחק דומה לזה של התחנה ברובע המוסלמי, והיא אף פחות נגישה לתושבי ראס-אל-עמוד מבחינת התחבורה למקום. לפיכך מתבקשת בעתירה פתיחת תחנה לבריאות המשפחה בשכונה.

כתוצאה מכך שרוב הילדים הערבים בירושלים לא מגיעים לתחנות לבריאות המשפחה, בשל כך שאין תחנות בשכונותיהן, אלא למרכזים של האירגונים ההומניטריים, בהם לא נערכות בדיקות התפתחות, לא מאותרות בעיות התפתחות בשלב מוקדם, המאפשר טיפול אפקטיבי. ד"ר אבו טיר, מנהל מרפאה של קופת חולים הכללית בצור-באהר, מספר, כי לעתים קרובות מגיעים לטיפול המרפאה ילדים בני 5 ו-6, אשר מאותרות אצלן לראשונה בעיות שמיעה וראיה. בעיות אלה עשויות להשפיע על התפתחות שפה וכשרים שכליים ואיתורן המוקדם חיוני לטיפול אפקטיבי ומניעת פגיעה בהתפתחות התקינה של הילד.

כמו כן נאמר בעתירה, כי רק תחנה אחת בכל ירושלים המזרחית, תחנת שייח' ג'ראח, עורכת מעקב וטיפול בנשים הרות, וזאת בהשוואה ל-13 מתוך 32 התחנות בשכונות היהודיות. כתוצאה מכך, אין לנשים הערביות גישה למעקב וטיפול תומך בהריון ורבות מהן נאלצות לפנות לרופאים פרטיים במקרה של בעייה.

פניותיו החוזרות ונשנות בשנה האחרונה, של חבר מועצת העיר מר מאיר מרגלית, לממונה על בריאות הציבור בעיריית ירושלים, בניסיון להביא להשוואת רמת שירותי הרפואה המונעת המסופקים לתושבי השכונות הערביות במזרח העיר, לא הועילו. בתשובות שקיבל מר מרגלית נטען, כי מספר התחנות במזרח העיר מספק את צרכי האוכלוסייה, כי אין כל פגם ברמת שירותי הרפואה וכי היא אינה פחותה מזו הניתנת לתושבים במערב העיר. גם פניותיה של עו"ד גילה שטופלר מהאגודה לזכויות האזרח, אל ראש עיריית ירושלים וכן לשר הבריאות ולרופאה המחוזית של משרד הבריאות, בהן התבקשו להקים בדחופות תחנות טיפות חלב בשכונות שועפט, עיסאווייה, כפר עקב הושבו ריקם, ולפיכך מוגשת היום העתירה.

בעתירה נטען, כי המצב הנוכחי מהווה הפרה בוטה של הזכות לבריאות והזכות לקבלת שירותי בריאות באופן שוויוני וצודק, המוגנות ומפורטות בחוק הבריאות הממלכתי, ובנהלי משרד הבריאות. עו"ד תגרי מדגישה, כי מעמדן של זכויות אלה התחזק עוד יותר עם חקיקת חוק יסוד: כבוד האדם וחירותו, הקובע, כי "כל אדם זכאי להגנה על חייו, על גופו ועל כבודו", הגנה שהזכות השוויונית לשירותי בריאות נגזרת ממנה. כן נאמר בעתירה, כי הזכות לבריאות ולטיפול רפואי זכתה גם לעיגון נרחב כזכות אדם במסגרת אמנות בינלאומיות שישראל חתומה עליהם ורואה עצמה כמחויבת לפעול לפיהן, ביניהן האמנה לזכויות הילד והאמנה הבינלאומית בדבר זכויות כלכליות, חברתיות ותרבותיות.

24.4.2001

חמש תחנות טיפות חלב נוספות תיפתחנה במזרח ירושלים

כך נקבע היום, 24.4.01, בפסק דין בעתירת האגודה לזכויות האזרח נגד עיריית ירושלים ומשרד הבריאות

בפסק דין שניתן היום בעתירה שהגישה האגודה לזכויות האזרח לבג"ץ נגד עיריית ירושלים ומשרד הבריאות נקבע, כי על עיריית ירושלים ומשרד הבריאות לפעול להקמת שלוש תחנות טיפות חלב בשכונות עיסאווייה, שועפט, וכפר עקב עוד בשנת 2001, ולהקמת שתי תחנות נוספות בשנת 2002, האחת באחת מהשכונות ראס אל-עמוד או סילוואן, והאחת בשכונת סוואחרה. פסק הדין ניתן על ידי נשיא בית המשפט העליון אהרן ברק והשופטים מישאל חשין ודורית ביניש בעתירה שהגישה עו"ד הדס תגרי מהאגודה לזכויות האזרח בדרישה להקים ולהפעיל עשר תחנות לבריאות המשפחה ("טיפות חלב"), בשכונות בירושלים המזרחית הערבית. בכפוף להתחייבות האמורה נדחתה העתירה, ודרישת העותרים להקמת תחנות נוספות.

העתירה הוגשה בשמן של שבע נשים – כולן תושבות מזרח ירושלים, כולן אימהות לילדים ושתיים מהן עומדות ללדת שוב. עוד עותרים בעתירה מאיר מרגלית, חבר מועצת עיריית ירושלים, ועמותת רופאים לזכויות אדם.

העתירה הוגשה בשל המצוקה המתמשכת וההזנחה ארוכת השנים של שירותי הרפואה המונעים לתינוקות ולנשים הרות, הניתנים באמצעות תחנות טיפות חלב, בשכונות הערביות בירושלים, בניגוד לנהלי משרד הבריאות ובניגוד בולט לנעשה בשכונות היהודיות.

בדיון שהתקיים היום טען נציג פרקליטות המדינה בשם משרד הבריאות ועיריית ירושלים, כי על העותרות להוכיח שיש ביקוש ורצון מצד התושבים בהרחבת מספר התחנות לאם ולילד הקיימות במזרח ירושלים. נשיא בית המשפט העליון, השופט אהרן ברק, דחה טענה זו וקיבל את עמדתה של עו"ד תגרי מהאגודה לזכויות האזרח, שאמרה שהאחריות להוכחת הביקוש אינה יכולה להיות מוטלת על העותרות, אלא על כתפיהן של העירייה ומשרד הבריאות, המתעכבים במציאת פתרון לבעיה. יחד עם זאת אמר השופט ברק, כי בית המשפט אינו יכול להיכנס לשאלה כמה תחנות יש לפתוח בשכונות במזרח העיר, ו"בשלב זה", ניתן להסתפק בהתחייבות משרד הבריאות והעירייה. ב"כ עיריית ירושלים טען בדיון, כי אם תגענה לעירייה חתימות של תושבי שכונות במזרח העיר, המבקשים ורוצים פתיחת תחנות בשכונותיהם, תפעל העירייה להרחבה נוספת של התחנות מעבר למה שהתחייבה.

עו"ד תגרי מהאגודה לזכויות האזרח ברכה על ההחלטה להקים חמש תחנות טיפות חלב נוספות במזרח ירושלים, אך הביעה אכזבה מכך שבית המשפט נמנע מלבחון את הצורך לפתוח תחנות טיפת חלב בשכונות נוספות בשנה הקרובה, ובהן סילוואן, ראס אל-עמוד, בית צפאפא וג'בל מוכבר. עו"ד תגרי ציינה כי ההתחייבות להקמת 5 תחנות אין בה לספק את צרכי התושבים, ואין בה לענות על הקריטריונים המחייבים של משרד הבריאות לפתיחת תחנות טיפת חלב, והביעה חשש, כי לא ימצא מענה הולם לצרכים של רבים מהתינוקות במזרח ירושלים, אשר אינם נתונים במעקב התפתחות, והאמהות הרות אשר אינן נתונות במעקב.

בג"ץ 1472/01 פראח נגד עיריית ירושלים